

*Тхір М. Б.,
НПУ ім. М.П. Драгоманова, м. Київ*

КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ ОПОНЕНТА У СТВОРЕННІ ІМІДЖУ ПРЕЗИДЕНТА ТА ЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі промов президента США Б.Обами)

У статті розглянуто стратегію дискредитації опонента та використання її у промовах президента США Б.Обами. Проаналізовано тактику непрямого викривання негативних дій опонента і тактику прямого звинувачення опонента як основні тактики комунікативної стратегії дискредитації опонента у промовах президента та лінгвальні засоби реалізації цієї стратегії в американському політичному дискурсі.

Ключові слова: стратегія дискредитації опонента, тактика непрямого викривання негативних дій опонента, тактика прямого звинувачення опонента, семантичне поле війни, метафора, іронія, антитеза.

В статье рассмотрены стратегия дискредитации оппонента и использование ее в речах президента США Б.Обамы. Проанализированы тактика непрямого обличения негативных действий оппонента и тактика прямого обвинения оппонента как основные тактики коммуникативной стратегии дискредитации оппонента в речах президента и лингвальные средства реализации этой стратегии в американском политическом дискурсе.

Ключевые слова: стратегия дискредитации оппонента, тактика непрямого обличения негативных действий опонента, тактика прямого обвинения опонента, семантическое поле войны, метафора, ирония, антитеза.

The article highlights the discrediting strategy of the opponent and its use in the speeches of the U.S. President Barack Obama. The author considers the tactics of adverse action indirect exposure of the opponent and direct accusations tactics of the opponent to be the main tactics of communication discrediting strategy of the opponent in the President's speeches, and analyzes the lingual means of implementing this strategy in the American political discourse.

Keywords: discrediting strategy of the opponent, tactics of adverse action indirect exposure of the opponent, direct accusations tactics of the opponent, semantic field of war, metaphor, irony, antithesis.

Стратегія дискредитації у політичному дискурсі є предметом дослідження вчених-лінгвістів в Україні та за кордоном [1; 2; 3; 4], однак тактики реалізації цієї стратегії у промовах американських президентів, і Б. Обами зокрема, залишаються дослідженими недостатньо. **Мета** даної статті полягає у тому, щоб охарактеризувати специфіку комунікативної стратегії дискредитації, проаналізувати її у промовах президента США Барака Обами та виявити комунікативні тактики та мовні засоби реалізації цієї стратегії. **Матеріалом** статті служать промови президента США Барака Обами за час його президентської діяльності. **Об'єктом** дослідження є комунікативна стратегія дискредитації у політичних промовах Б. Обами. **Предметом** дослідження є тактики та лінгвальні засоби стратегії дискредитації. **Завдання** статті полягає у визначенні іміджу Б. Обами за допомогою лінгвальних засобів стратегії дискредитації.

Детальний аналіз стратегії дискредитації був запропонований О.С. Іссерс, яка вважає тактику приниження та глузування основною в реалізації цієї стратегії, а комунікативним завданням стратегії дискредитації, на думку вченої, є словесне вираження негативної оцінки [3, с. 160]. О.В. Гайкова у своїй науковій праці виділяє стратегію дискредитації політичного опонента, яка реалізується за допомогою тактик критики і компрометації, звинувачення, зневаги до опонента, непрямої "оцінки" його дій тощо. Ці тактики, на думку науковця, найбільшою мірою формують сприятливі умови для створення відповідного для маніпулювання виборцями емоційного клімату: вдавшись, наприклад, до тактики критики і компрометації, кандидат на пост президента досягне ефективного впливу на адресата, зуміє переконати його у своїй правоті [2, с. 81].

Мета стратегії дискредитації, на думку О.М. Паршиної, – підірвати авторитет об'єкта, який дискредитується, принизити його, зганьбити, очорнити в очах виборців. Слід враховувати, що у політичному дискурсі ця стратегія передбачає публічність мовних дій і розрахована насамперед на реакцію спостерігачів (тобто виборців) [4, с. 84]. Стратегія дискредитації (як різновид вираження антипатії), на думку Ю.А. Антонової, є спрямована на зміну думки адресата про політиків (у тому числі і президента). Дана стратегія втілюється за допомогою тактик звинувачення, натяку, викриття, образи. Науковець вважає, що засобом для вираження стратегії дискредитації також є сарказм [1, с. 11].

У промовах Б. Обами стратегія дискредитації використовується з метою зіпсувати репутацію урядів (лідерів) ворожих держав та політичних конкурентів, зокрема опонентів з Республіканської партії. Використання президентом стратегії дискредитації призводить до створення бажаного іміджу борця проти несправедливості, жорстокості, лідера, характеристики якого здаються адресату прямо протилежними до опису опонента.

Проаналізувавши промови Б. Обами за часи його президентської діяльності, ми визначили наступні тактики дискредитації режимів урядів певних держав та партійних опонентів.

1. Тактика непрямого викривання негативних дій.

Президент Б. Обама має тенденцію викривати негативні сторони своїх політичних противників чи опонентів, констатувати факти злочинних жорстоких режимів авторитарних держав шляхом непрямого натяку на їх негативні дії.

У промовах стосовно ситуації у Лівії, Афганістані, Судані, Ірані та інших недемократичних державах дискредитація урядів цих держав досягається президентом шляхом непрямого викривання їх злочинів. Реалізація такої тактики виражається за допомогою таких лінгвальних засобів.

А) Використання одиниць вторинної номінації.

Яскравим прикладом натяку на жорстокість об’єкта є застосування Б. Обамою метафору.

Last month, protesters took to the streets across the country to demand their universal rights, and a government that is accountable to them and responsive to their aspirations. But they were met with an iron fist.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, March 18, 2011]

Б. Обама використовує метафору *were met with an iron fist* для яскравішого підкреслення жорстоких рис режиму лідера Лівії М. Каддафі. Риси правління М. Каддафі тут ототожнюються із прикметником “залізний” (*iron*), який уособлює в собі властивості заліза – твердість та важкість, а також з іменником “кулак” (*fist*), основними ознаками якого є закритість та агресивність. Натякаючи таким чином на жорстоку політику уряду Лівії, Б. Обама в образі реципієнта постає як лідер, який засуджує жорстокість, агресію та авторитет як характеристики тиранії.

Президент намагається охарактеризувати уряд Ірану за допомогою метафори *faced with an extended hand* та дискредитує його за допомогою метафор *turned their backs* та *have shown only a clenched fist*:

They have turned their backs on a pathway that would bring more opportunity to all Iranians, and allow a great civilization to take its rightful place in the community of nations. Faced with an extended hand, Iran’s leaders have shown only a clenched fist.

[Remarks of President Obama Marking Nowruz, March 20, 2010]

Компонент *hands* у метафорі *at the hands of bin Laden*, що загалом уособлює силу та міцність, у наступній промові виступає символом захоплення та тероризму:

And so as I look around this room I suspect that some of you joined the military after 9/11 because you had seen fellow Americans suffer at the hands of bin Laden.

[Remarks of the President to Soldiers of the 10th Mountain Division in Fort Drum, New York, June 23, 2011]

Допоміжними мовними засобами у вираженні дискредитації опонента в промовах Б. Обами часто служать епітети, гіперболи, евфемізми:

So when I hear “deficit hawks” out there who say they want to control the federal budget and aren’t willing to do a darn thing about the skyrocketing costs of health care, I get a sense they’re not entirely on the level.

[Remarks by the President at DNC Fundraising Dinner, February 4, 2010]

Вживання трьох стилістичних засобів (гіперболічного метафоричного епітета *skyrocketing*, евфемізмів *darn* та *they’re not entirely on the level*) в одному реченні свідчить про образність мовлення президента та небажання у даному випадку вдаватися до тактики прямого звинувачення опонентів.

Б) Цитування інших осіб.

Вміле використання цитат у промовах завжди характеризувало політичного лідера як хорошого оратора. Президент Б. Обама має тенденцію посилатись на висловлювання звичайних громадян, солдат, не конкретизуючи їхні особи, тим самим позбавляючи себе відповідальності за зміст у цитатах та імпліцитно натякаючи на злочини урядів певних держав: *as one Libyan said, one soldier summed it up well* тощо. Такий метод дозволяє президенту повідомити вигідну йому інформацію, оперувати будь-якими фактами у цитатах, усвідомлюючи неможливість перевірити адресатом достовірність процитованих слів. Кидаються у вічі займенники *we* та *our* у цитатах, які створюють враження про те, що процитовані прості громадяни Лівії, Судану, Афганістану уособлюють увесь народ. Тут тактика непрямого викривання має маніпулятивний вплив, який призводить до підсилення негативного ставлення реципієнта до певного об’єкта.

As one Libyan said, “We just want to be able to live like human beings”.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, Grand Foyer, February 23, 2011]

As one Libyan said, “For the first time we finally have hope that our nightmare of 40 years will soon be over”.

[Remarks by the President in Address to the Nation on Libya, March 28, 2011]

One young Libyan who came to his aid said, “We are your friends. We are so grateful to those men who are protecting the skies”.

[Remarks by the President in Address to the Nation on Libya, March 28, 2011]

One soldier summed it up well. “The message,” he said, “is we don’t forget. You will be held accountable, no matter how long it takes”.

[Remarks by the President on the Way Forward in Afghanistan, East Room, June 22, 2011]

I’ll never forget the man who came up to me – a former teacher who was raising his family of nine in that camp. He looked at me and he said very simply, “We need peace”.

[Remarks by the President in a Ministerial Meeting on Sudan, September 24, 2010]

В) Іронія. Іронія як непрямий засіб дискредитації політичних опонентів застосовується Б. Обамою дуже часто. Президент, вдаючись до іронії та викликаючи у реципієнта сміх та позитивні емоції, досягає бажаного результату щодо дискредитації своїх опонентів, зокрема республіканців:

And every once in a while we’d look up and the Republicans are standing up there, fanning themselves. (laughter);

Застосовуючи іронію *standing up there, fanning themselves*, президент насміхається над своїми політичними опонентами, маючи на увазі те, що республіканці не роблять нічого корисного.

I don’t know when Republicans decided they don’t believe in building roads and bridges. (Laughter)

[Remarks by the President at a DNC Event, October 04, 2011]

За допомогою іронічного вислову *decided they don’t believe in building roads and bridges*, президент намагається висміяти політику республіканців стосовно невідтримки Б. Обами щодо розбудови доріг та мостів.

They’re trying to vote against their cake and eat it, too (Laughter.)

[Remarks by the President to the Las Vegas Chamber of Commerce and The Las Vegas Convention and Visitors Authority, February 19, 2010]

Алюзією *to vote against their cake and eat it, too* на фразеологізм *to have one's cake and eat it, too* президент намагається на хитрість республіканців, тим самим підвищуючи собі авторитет в очах аудиторії.

Remember our campaign slogan, "Yes we can"? (Applause.) This year, their campaign slogan is, "No, we can't." (Laughter.) It's pretty inspiring, huh? (Laughter.) You know, you wake up in the morning and you hear "No!" – that just puts a little pep in your step (Laughter.)

[Remarks by the President at Florida Democratic Party Reception, August 18, 2010]

Непряме викривання негативних сторін республіканців та насміхання з їх політичних рішень сприймаються позитивно реципієнтами та викликають у них сміх. Барак Обама постає перед адресатом як президент, який володіє прекрасним почуттям гумору.

Викриваючи недоліки своїх опонентів, Б. Обама намагається показати свої позитивні риси, створити собі імідж активного та демократичного президента. Розкриваючи пасивність республіканців, президент опосередковано говорить про свою активність, а говорячи про антинародний режим М. Каддафі, він підкреслює свою демократичність.

2. Тактика прямого звинувачення.

Іноді Б. Обама вдається до прямого звинувачення своїх ворогів та політичних опонентів чи надання їм прямої негативної характеристики. Президент обирає конкретних осіб, яких бажає дискредитувати, характеризуючи їхні дії лексемами семантичного поля війни, злочинів, жорстокості, некомпетентності та помилок, наголошуючи на придушенні ними демократичних цінностей, невмілому керівництві, політичному невігластві, тим самим він характеризує себе як компетентного вмілого керівника, борця за демократію. У більшості випадків Б. Обама критикує лідерів авторитарних держав, терористичних організацій, своїх політичних опонентів за допомогою наступних лінгвальних засобів.

А) Вживання слів семантичного поля війни з яскраво вираженою негативною семантикою у прямому відношенні до опонентів, яких, на думку Б. Обама, вони характеризують. Чи не найбільший персуазивний вплив на реципієнта мають слова семантичного поля війни, які президент вживає для дискредитації режиму лівійського лідера Муаммара Каддафі. Президент у своїх промовах з приводу війни у Лівії має тенденцію наголошувати на насильстві, жорстокості та вбивстві невинних людей. Семантику війни у промовах Б. Обама репрезентують такі слова як *a tyrant, assaults, death, a threatened people, a looming humanitarian crisis, killed, injured, bloodshed, intimidation, repression, slaughter, mass graves, a massacre, commit atrocities, terrorism against American people as well as others*; спільнокореневі *violative, volatile, violate, violence; brutality, brutal (regime), brutal (repression), brutal (suppression), brute (force); killings, killed*:

A campaign of intimidation and repression began.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, March 18, 2011]

Left unchecked, we have every reason to believe that Qaddafi would commit atrocities against his people.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, March 18, 2011]

These actions violate international norms and every standard of common decency. This violence must stop.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, Grand Foyer, February 23, 2011]

В той же час акцентується увага на невинних громадянах, мирних протестах, які пригнічуються та придушуються. Тим самим створюється певне протиріччя у свідомості аудиторії, яке призводить до підтримки Б. Обама у його діях та намірах стосовно повалення режимів. Прикладом можуть бути речення:

Innocent people were targeted for killing. Hospitals and ambulances were attacked. Journalists were arrested, sexually assaulted, and killed. Supplies of food and fuel choked off. Water for hundreds of thousands of people in Misurata was shut off. Cities and towns were shelled, mosques were destroyed, and apartment buildings reduced to rubble. Military jets and helicopter gunships were unleashed upon people who had no means to defend themselves against assaults from the air.

[Remarks by the President in Address to the Nation on Libya, March 28, 2011]

Innocent civilians were beaten, imprisoned, and in some cases killed. Peaceful protests were forcefully put down.

[Remarks by the President on the Situation in Libya, March 18, 2011]

The democratic impulses that are dawning across the region would be eclipsed by the darkest form of dictatorship, as repressive leaders concluded that violence is the best strategy to cling to power.

[Remarks by the President in Address to the Nation on Libya, March 28, 2011]

Складним дієсловом, частиною яких є приєдник з негативною семантикою *off (shut off, choked off)*, у наведених цитатах протиставляються словосполучення *innocent civilians, peaceful protests, hundreds of thousands of people, democratic impulses*, що сприяє формуванню у свідомості реципієнта певного морально-ціннісного контрасту, який веде за собою несприйняття жорстоких дій М. Каддафі, створення негативного образу уряду Лівії та дає привід розглядати президента Б. Обаму як гуманного демократичного лідера.

Б) Антитеза. Використовуючи антитезу, президент досягає бажаного прагматичного впливу на аудиторію за допомогою формування контрасту у свідомості адресата (*belongs not to a dictator, but to its people; the money doesn't belong to Qaddafi or to us – it belongs to the Libyan people*):

After all, the money doesn't belong to Qaddafi or to us – it belongs to the Libyan people.

[Remarks by the President in Address to the Nation on Libya, March 28, 2011]

Барак Обама заперечує можливість привласнення грошей М. Каддафі чи США та стверджує, що гроші належать лівійському народові. Використання антитези сприяє формуванню іміджу президента як політичного лідера, який рахується з думкою простих громадян та бореться за їх права.

На основі проаналізованого доходимо висновку про те, що комунікативна стратегія дискредитації, що реалізується у промовах Б. Обама за допомогою тактики непрямого викривання негативних дій та тактики прямого звинувачення досягає бажаного прагматичного ефекту на аудиторію, який полягає у звинуваченні опонентів, ви-

кликанні сумніву щодо правильності їх дій, підриванні довіри до їх політики та репутації, виставленні опонентів у смішному вигляді, викликанні осуду та несприйняття їх діяльності. При цьому формується імідж президента Б. Обама як гуманного демократичного лідера, борця проти несправедливості та за права людей у цілому світі. Класифікація проаналізованих лінгвальних засобів реалізації досліджуваних тактик у промовах Б. Обама може бути предметом подальших наукових розвідок, адже потребуватиме модифікації та деталізації при зміні та оновленні матеріалу дослідження.

Література:

1. Антонова Ю. А. Коммуникативные стратегии и тактики в современном газетном дискурсе (отклики на террористический акт) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : специальность 10.02.01 <Рус. яз.> / Антонова Юлия Анатольевна; [Урал. гос. пед. ун-т]. – Екатеринбург : 2007. – 22 с.
2. Гайкова О. В. Предвыборный дискурс как жанр политической коммуникации (На материале английского языка) : Дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. – Волгоград, 2003. – 211 с.
3. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – Омск, 1999. – 284 с.
4. Паршина О. С. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России. – Дис. на соиск. уч. ст. док. фил. наук, специальность 10.02.01 – русский язык. – Саратов, 2005. – 324 с.